

Invalidiliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua jäsenistölleen tärkeistä taksiliikenteen kehittämistä edistävästä toimista. Näemme tärkeänä taksipalveluiden luotettavuuden, turvallisuuden ja laadun fyysisesti vammaisille ja toimintaesteisille henkilöille.

Esityksen mukaan väliaikaisesti muutettavalla lailla säädettäisiin alueellisesti rajatusta kokeilusta, jonka tarkoituksena olisi muodostaa tietovaranto tietyistä julkisesti tuetuista henkilökuljetuksista. Tietovarannon avulla pyrittäisiin kehittämään henkilökuljetuksia todelliseen tietoon perustuen ja siten luotaisiin paremmat edellytykset kuljetusten turvaamiselle myös jatkossa.

Valmisteilla olevassa kokeilussa korostuu tietosuojan merkitys, kun asiakkaita koskeva tieto siirtyy, tulee tietosuoja ja tietoturvallisuus aina varmistaa. Kokeilussa nähdään, että tiedon kokoaminen on tarpeellista julkisesti tuettujen kuljetusten yhdistämis- ja kehittämispotentiaalin arvioimiseksi. Invalidiliitto ei näe kokeilun kannalta tarpeellisena asiakkaan nimen tai henkilötunnuksen siirtymistä Liikenne- ja viestintävirastolle. Esityksessä nostetaan vaihtoehtoisena mallina esiin muun yksilöivän tunnuksen mahdollisuus. Tietosuojan toteutumisen kannalta näemme perusteltuna yksilöivän tunnuksen käyttöönottamisen esimerkiksi asiakasnumeron muodossa. Kokeilun ajaksi on tarkkaan määriteltävä, kuka käsittelee tietoja ja miten niitä käsitellään. Etukäteen tulee sopia siitä, mikä on tavoitteiden toteutumisen kannalta välttämätöntä tietoa ilman, että se on erikseen keneenkään yksilöön liitettävissä.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan tiedon keruun lähtökohtana tulee olla erityisesti arviointi siitä, palveleeko se asiakkaan yksilöllistä tarvetta liikkua. Näin tuotettaisiin kokonaisvaltaisemmin tietoa mahdollisista kuljetuspalvelun kehittämistarpeista. Invalidiliitto korostaa, että kokeilun taloudellisuuteen ja tehokkuuteen pyrkivien tavoitteiden ohella on keskeistä varmistaa palvelun toimivuus perusoikeuksien lähtökohdista. Haluamme muistuttaa, että sosiaalihuoltolaki sekä vammaispalvelulaki edellyttävät yksilöllisten tarpeiden huomioimista kuljetusten toteuttamisessa.

Kokeilun yhteydessä tulisi koota tietoa matkustusreitien ja ajankohtatietojen ohella asianmukaisen ajoneuvokaluston riittävydestä ja esteettömän julkisen liikenteen toimivuudesta ja tarpeesta.

Asiakkaan kannalta tulee kiinnittää huomioita palvelun laadun arviointiin: kuljettajan osaaminen, asianmukainen kalusto ja kohtuullinen matkustus aika. Yhtenä tavoitteena kokeilulle on asiakaskokemuksen sujuvoittaminen. Invalidiliitto näkee keskeiseksi kysymyksen siitä, palveleeko se asiakkaan yksilöllistä tarvetta liikkua. Kokeilun aikana on syytä koota havainnot asiakkaalle aiheutuvista hyödyistä ja haitoista. Matkojen yhdistely vaikuttaa asiakkaan tilanteeseen. Se voi pidentää ajettavaa matkaa ja siten matka-aikaa. Yhdistelyn arvioinnissa on lisäksi syytä havainnoida kuljetuspalvelun saatavuutta ja odotusaikojen pituutta. Näiden seikkojen huomioiminen on kaikilla matkoilla tärkeää, myös lyhyillä matkoilla. Yleensä matkojen saatavuutta arvioitaessa tulee raportoida myös toteutumattomista matkoista.

Invalidiliitto muistuttaa vammaisvaikutusten arvioinnin merkityksestä. Nyt suunniteltu hanke toteutetaan julkisesti tuetuista Pohjois-Pohjanmaan, Lapin, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevista sosiaalihuolto-, vammaispalvelu- ja terveydenhuoltolain mukaisista kuljetuksista sekä kokeilualueella tehtäviä kuljetuksia, jotka Kansaneläkelaitos korvaa sairausvakuutuslain perusteella.

Kyseessä on laaja hanke ja vaikutusarvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti siihen, miten kokeilussa kerätty tieto kohdentuu eri vamma ryhmien tarpeisiin. Valmisteluvaiheessa tämänkaltaista arviota ei ole tehty. Tämä tulee huomioida viimeistään hankkeen raportoinnissa.

Alueellinen tiedottaminen hankkeesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on tärkeää. Invalidiliitto pitää merkityksellisenä kokeiluun osallistuvien asiakastahojen osallistamisen hankkeen valmisteluvaiheessa, toteuttamisen aikana sekä osana loppuraportointia. Kuljetuksia käyttävien ihmisten kokemus on syytä huomioida hankkeen toteuttamisen eri vaiheissa. Hankkeen aikana tulee kerätä asiakaspalautetta, joka tuottaa tärkeää tietoa jatkokehittämistyön tueksi.

Julkisesti tuettuja henkilökuljetuksien tietopohjan kehittämistä koskevan hankkeen valmistelussa ja toteuttamisessa YK:n vammaisyleissopimuksesta erityisesti huomioitavaa:

Artikla 4 Yleiset velvoitteet kohta; "Laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkoja, joilla tätä yleissopimusta pannaan täytäntöön, sekä muissa vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa sopimuspuolten tulee neuvotella tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta."

Artikla 9 Esteettömyys ja saavutettavuus; "Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämäna alueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin

yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.”

Artikla 20 Henkilökohtainen liikkuminen; ” Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille mahdollisimman itsenäisen henkilökohtaisen liikkumisen, muun muassa: a) helpottamalla vammaisten henkilöiden henkilökohtaista liikkumista, sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan;”

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 3. helmikuuta 2025

Janne Juvakka

Laura Andersson

toimitusjohtaja

yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja: Riitta Saksanen, asiantuntija; sosiaali- ja terveystieteiden
riitta.saksanen@invalidiliitto.fi